

Ammatillisista perustutkinnoista työelämään – Arviointi työllistymisen tukemisesta sekä urasuunnittelu- ja työelämävalmiuksista

9.2 Opiskelijoiden työllistymismahdollisuuksien tukeminen ja ohjaus ammatillisen perustutkintokoulutuksen aikana

Työelämässä oppimisen suunnittelu osaksi opintopolkuja on linjattu hyvin – ohjauksen sisältöjä ja yhteistyötä on linjattu heikommin

Koulutuksen järjestäjistä enemmistöllä on dokumentoitu toimintamalli – kuten ohjaussuunnitelma – opiskelijoiden urasuunnittelun ja työllistymisen tukemiseksi. Viidesosalta tällainen kuitenkin puuttuu.

Koulutuksen järjestäjät ovat määritelleet hyvin, miten työelämässä oppimisen jaksot suunnitellaan osaksi opiskelijoiden polkua, jotta ne tukevat työllistymisen mahdollisuuksia. Melko hyvin on linjattu myös se, miten työllistymistä tukevaa ohjausta tulisi toteuttaa oppijan polun eri vaiheissa. Sen sijaan ohjauksen ja tuen sisällöt sekä erityisesti ohjauksessa tehtävä yhteistyö ulkopuolisten toimijoiden – kuten työnantajien, työllisyyspalvelujen ja Ohjaamojen ja kanssa – on määritelty heikommin.

Työllistymistä edistävää ohjausta ja tukea on saatavilla, mutta työllistymisen haasteita on huomioitava paremmin ja yhteistyötä työllisyyspalvelujen ja Ohjaamojen kanssa on tiivistettävä

Opetus- ja ohjaushenkilöstön vastaukset heijastavat pitkälti samaa kokonaiskuvaa kuin koulutuksen järjestäjien vastaukset: työelämässä oppimisen jaksot suunnitellaan työllistymistä tukeviksi, ja ohjausta on saatavilla. Sen sijaan ohjauksen sisällöissä, ajoittumisessa opintojen

eri vaiheisiin ja ohjauk käytännössä on kehittämisen tarpeita. Myös useat ammatillisen perustutkinnon suorittaneet toivat esiin, että he olisivat kaivanneet enemmän työnhakuvalmennusta ja tietoa siitä, millaisiin työtehtäviin heidän suorittamansa tutkinto antaa valmiuksia.

Ohjauksen ja tuen riittävyys sekä vastaavuus opiskelijoiden tarpeisiin arvioitiin henkilöstön keskuudessa pääosin hyväksi, joskin noin kolmannes piti niitä vain kohtalaisina ja joka kymmenes heikkoina. Työllistymiseen liittyvien haasteiden tunnistamisessa ja tuen suunnittelussa yhdessä opiskelijoiden kanssa on kehittämistarpeita, sillä vain noin puolet henkilöstöstä arvioi näiden toteutuvan hyvin.

Henkilöstön vastausten perusteella urasuunnittelua ja työllistymistä edistävässä ohjauksessa yhteistyö työelämän kanssa toimii melko hyvin, mutta kehitettävää on yhteistyössä työllisyyspalvelujen, Ohjaamojen ja muiden vastaavien tahojen kanssa. Näiden osalta noin kolmannes henkilöstöstä piti yhteistyön toimivuutta hyvänä ja yhtä moni heikkona.

Urasuunnittelua ja työllistymistä edistävän ohjauksen ja tuen tulee olla säännöllisempää ja suunnitelmallisempaa opintojen eri vaiheissa – myös työnjakoa ja vastuita tulee selkeyttää

Opetus- ja ohjaushenkilöstöltä kerätyn aineiston perusteella urasuunnittelua ja työllistymistä edistävää ohjausta ja tukea tulee kehittää säännöllisemmäksi ja suunnitelmallisemmaksi opintojen eri vaiheissa. Nykyisellään uraohjaus painottuu usein joko opintojen alkuun tai loppuun.

Työllistymisen näkökulmia tulee kytkeä entistä vahvemmin HOKS-prosessiin ja ammatillisen tutkinnon osien opetukseen, jotta urasuunnittelu ja työllistymistä tukeva ohjaus muodostuisi jatkumoksi ja luonnolliseksi osaksi opintoja. HOKS:n osana laadittavan urasuunnitelman merkityksessä ja roolissa on kuitenkin kehitettävää: vain hieman yli 40 prosenttia opetus- ja ohjaushenkilöstöstä arvioi urasuunnitelman tukevan hyvin opiskelijoiden työelämään siirtymistä ja työllistymistä, kun taas noin viidesosa piti sen toimivuutta heikkona. Lisäksi osa henkilöstöstä ja järjestäjistä katsoi, että yhteisissä tutkinnon osissa olevan opiskelu- ja urasuunnitteluvalmiuksien osa-alueen tulisi olla osaamispisteitään laajempi ja paremmin jäsennelty opintojen eri vaiheisiin.

Koulutuksen järjestäjien ja henkilöstön vastausaineistossa korostuu, että uraohjaus ja työllistymisen tuki tulisi nähdä koko oppilaitosyhteisön tehtävänä ja jaettuna ohjausvastuuna. Henkilöstön vastausten perusteella vastuita ja yhteistyötä tulee kuitenkin selkeyttää. Ohjausvastuu jää usein vastuuopettajalle, vaikka hänellä ei aina ole tarvittavia resursseja tai osaamista. Opinto-ohjaajien ja erityisopettajien roolia toivottiin vahvistettavan ja eri henkilöstöryhmien työnjakoa selkeytettävän. Tärkeänä nähtiin myös henkilöstön osaamisen

kehittäminen opiskelijoiden urasuunnittelun ja työllistymisen tukemisessa sekä riittävien aika- ja henkilöstöresurssien varmistaminen ohjaukseen ja tukeen.

Työelämään tutustumista, työpaikalla oppimista ja oppisopimusmahdollisuuksia tulee vahvistaa työllistymisen edistämiseksi

Valtaosalla koulutuksen järjestäjistä työelämässä oppiminen on linjattu hyvin osaksi opiskelijoiden opintopolkua, mutta opintojen työelämälähtöisyyden ja työelämäyhteyksien vahvistamisessa on edelleen kehittämistarpeita. Huomiota tulee kiinnittää entistä enemmän siihen, että opiskelijoilla on riittävät perustaidot ennen työpaikalla tapahtuvaa oppimista. Niille opiskelijoille, joilla ei ole aiempaa kokemusta työelämästä, tarvitaan enemmän matalan kynnyksen mahdollisuuksia tutustua työelämään opintojen alkuvaiheessa. Näin opiskelijat saavat mahdollisuuksia perehtyä alan työtehtäviin sekä saada työelämäkontakteja ja valmiuksia siirtyä pidemmille työpaikkajaksolle. Konkreettisia keinoja tähän ovat esimerkiksi lyhyet tutustumisjaksot työelämään, työpaikkavierailut sekä työpaikkojen ja uratarinoiden esittelyt oppilaitoksissa. Tutkinnon suorittaneiden kokemusten perusteella huomiota tulee kiinnittää myös työelämässä oppimisen laatuun, kuten ohjauksen riittävyteen ja toimivuuteen.

Oppisopimukset ovat vaikuttava keino edistää opiskelijoiden työllistymistä, mutta koulutuksen järjestäjien vastausten perusteella niitä pitäisi saada solmituksi nykyistä enemmän.

Oppisopimusten yleistymistä nuorten kohdalla vaikeuttaa järjestäjien mukaan se, että osa työnantajista ei halua ottaa alle 18-vuotiaita oppisopimukseen, osa pitää oppisopimusta liian byrokraattisena ja osa kokee laissa olevan vähimmäistyöaikavaatimuksen liian tiukaksi.

Koulutusopimusten ja oppisopimusten vuorottelua tulisi kehittää siten, että oppisopimuksia lisättäisiin erityisesti opintojen loppuvaiheessa ja ohjattaisiin opiskelijoita työssäoppimispaikkoihin, joihin on mahdollista työllistyä. Tärkeää on myös työssäoppimisen ohjauksen kehittäminen, jotta opiskelijat saisivat paremmin tukea työelämätaitojensa ja ammatillisen osaamisensa kehittämiseen.